Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Hallituksen esitys jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 40/2021)

Jussi Kauppila
Ympäristöministeriö

Hallituksen esityksen tausta

- Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia sekä ympäristönsuojelulakia, kemikaalilakia, rikoslakia ja elintarvikelakia
- Lakiesityksellä pannaan täytäntöön EU-lainsäädäntöä
  - EU:n jätesäädöspaketti: jäte-, pakkausjäte-, kaatopaikka-, romuajoneuvo-, paristo- ja sähkölaiteromudirektiivien muutokset
  - SUP-direktiivin eräitä muovituotteita koskevat tuotekiellot ja merkintävaatimukset
  - POP-asetusta täydentävät jätelain säännökset
- Lakiesityksellä toteutetaan Sanna Marinin hallitusohjelman kirjauksia, joilla lisätään kierrätystä ja vahvistetaan Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä.
- Tavoite: voimaan 1.7.2021

Uudistettavat asetukset

Valtioneuvoston asetukset

- jätteistä
- kaatopaikoista
- pakkauksista ja pakkausjätteistä
- paristoista ja akuista
- romuajoneuvoista
- sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta
- renkaista
- keräyspaperista
- juomapakkausten palautusjärjestelmästä
- ympäristönsuojelusta
- SOVAsta
- PCB-jätteestä
- SUP-tuotteista (uusi)

Keskeiset säännökset

- Yhdyskunta- ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet, rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistavoitteet
- Eri toimijoita koskevat erilliskeräysvelvoitteet
- Yksityiskohtaiset kirjanpito- ja tiedonantovelvoitteet
- Tuottajavastuun vähimmäisvaatimukset
- Ks. yhteenveto asetuksista (liitteenä)

Aikataulu

- Luonnokset lausunnoille keväällä/kesällä, mahdollisesti useammassa erässä
- voimaan syksyllä 2021

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste ja tavoitteet

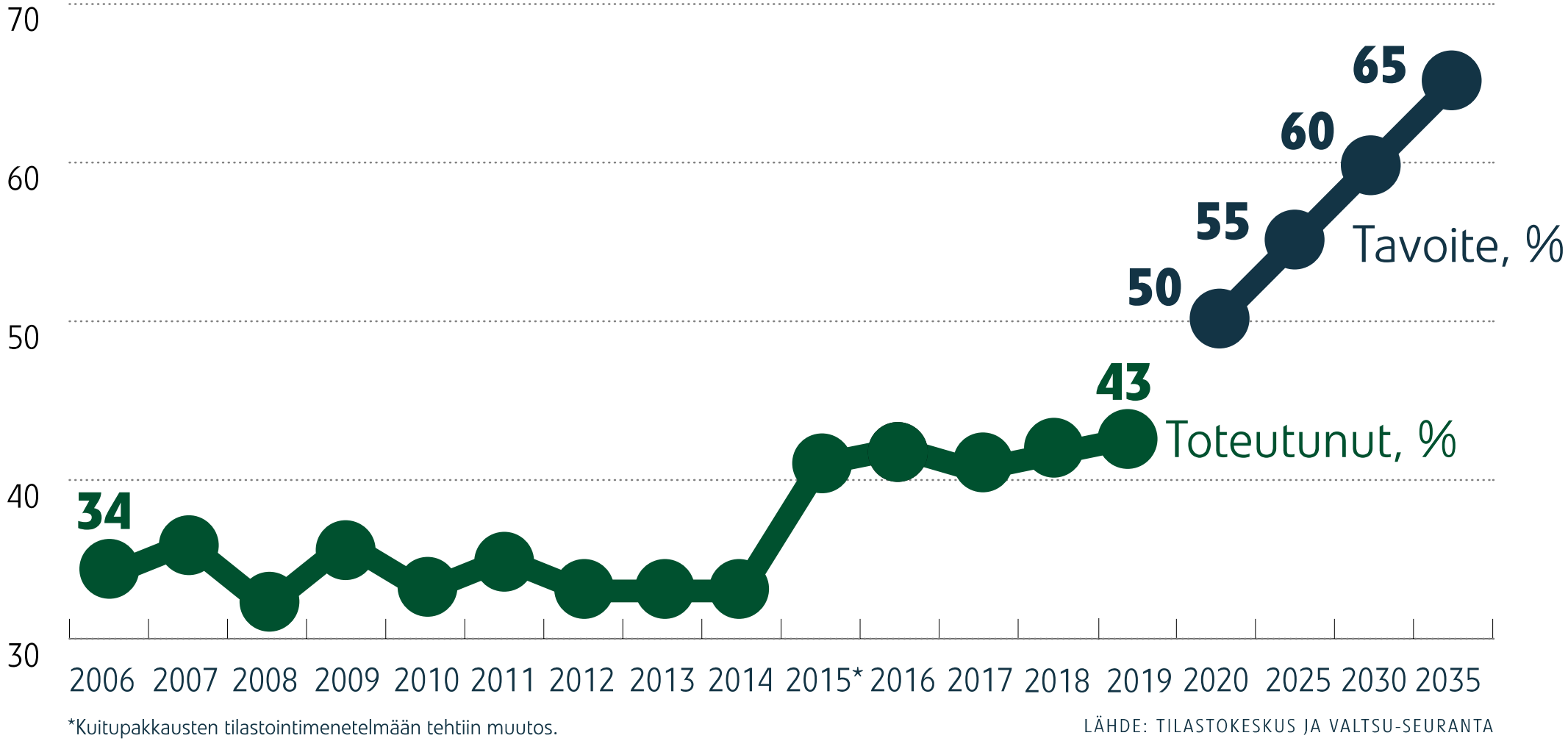

*Kuitupakkausten tilastointimenetelmään tehtiin muutos.

LÄHDE: TILASTOKESKUS JA VALTSU-SEURANTA

Toteutuma 2006-2019 perustuu vanhaan laskentamenetelmään. Tavoite vuodesta 2025 alkaen perustuu uuteen laskentamenetelmään.

Kierrätystavoitteet esityksessä

- Pääsääntö: direktiivin (minimi)kierrätystavoitteet sitovat jäsenvaltioita, mutta eivät yksittäisiä henkilöitä, yrityksiä tai toimijaryhmiä
- Esityksen mukaan kierrätystavoitteet annetaan
  - jätelain 8 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksilla pääosin yleisinä (kohdentamattomina) tavoitteina
  - direktiivien minimitasoa vastaavina lukuun ottamatta alumiinipakkausjätettä, jota koskeva tavoite olisi pakkausdirektiiviä tiukempi ja sama kuin rautametallipakkausjätteelle.
- Lähivuosina EU:ssa harkitaan tarvetta uusia jätejakeita koskeville kierrätystavoitteille tai velvoitteille

Jätteiden erilliskeräys (VN asetus)

- Biojätteen erilliskeräys alkaa taajamien vähintään viiden huoneiston kiinteistöillä viimeistään **heinäkuussa 2022**.
- Pienmetallijätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys alkaa taajamien vähintään viiden huoneiston kiinteistöillä viimeistään **heinäkuussa 2023**.
- Biojätteen erilliskeräys laajenee yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikille kiinteistöille viimeistään **heinäkuussa 2024.**
- Tekstiilijätteen **alueellinen vastaanotto** alkaa viimeistään vuoden 2023 alusta.
- Vastaavat vaatimukset myös muille kuin kotitalouksille.



Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Erilliskeräys: kunnan toimivalta

- JL 91 §: Kunta voi jätehuoltomääräyksillä poiketa valtioneuvoston asetuksesta
  - ankarampaan suuntaan siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä (velvoiterajaa) laajennetaan, tai
  - jos jokin JL 15 §:ssä säädetyistä poikkeusperusteista täyttyy, lievempään suuntaan enintään 5 vuodeksi siten, että asetuksessa määritettyä erilliskeräystä supistetaan

    → dynaaminen sääntelymalli, joka mahdollistaa kunnianhimoiset valtakunnalliset velvoiterajat, mutta joustaa molempiin suuntiin paikallisen tarpeen mukaan

Muita ehdotettavia muutoksia (1)

- Kielto sijoittaa kaatopaikalle tai polttaa uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä
  - Ei koske kierrätysprosessin rejektiä
- Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva menettely (End-of-Waste)
  - sujuvoitettu ympäristölupamenettely, työryhmä seuraamaan vaikuttavuutta ja arvioimaan tarvetta menettelyjen kehittämiseen
- Siirtyminen ensisijaisesti sähköisten siirtoasiakirjojen käyttöön
- Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudet laajenevat ja tiukentuvat
  - Uutena mm. kirjanpitovelvollisuus elintarvikejätteestä ja hyödyntämisessä syntyvistä tuotteista

Muita ehdotettavia muutoksia (2)

- Etäkauppa nykyistä selvemmin tuottajavastuun piiriin; ulkomainen etäkauppias voi tuottajavastuuvelvoitteidensa hoitamiseksi Suomessa
  - liittyä tuottajayhteisöön
  - tai nimetä valtuutetun edustajan (joka liittyy tuottajayhteisöön)
- Tuottajavastuujärjestelmä tukemaan entistä vahvemmin kestävää tuotesuunnittelua
  - Tuottajayhteisöjen tuottajilta perimät ns. tuottajavastuumaksut porrastetaan niin, että niissä suositaan tuotteiden kierrätettävyyttä, korjattavuutta, päivitettävyyttä ja uudelleenkäytettävyyttä
- Jäterikkomuksia (JL 147 §) koskevan syyksiluettavuuskynnyksen laskeminen
  - törkeä huolimattomuus tai tahallisuus → huolimattomuus

Pakkausjätehuolto ja pakkausten tuottajavastuu: esimerkkejä muista maista

	Ruotsi	Saksa	Belgia	Hollanti
Operatiivinen vastuu pakkausten keräämisestä	Tuottajalla	Tuottajalla	Kunnalla	Kunnalla
Jätedirektiivin kustannusvastuun toteuttaminen	Toteutuu osana operatiivista?	Toteutuu osana operatiivista	Tuottajat maksavat kunnalle	Tuottajat maksavat kunnalle (rajoitettu 80 %)
Tuottajayhteisömalli: keskitetty vai kilpailuun perustuva?	Keskitetty, ”keräysjärjestelmiä” voi olla useampia	Kilpailuun perustuva: paljon tuottajayhteisöjä	Keskitetty: yksi kuluttajapakkauksille ja toinen yrityspakkauksille	Keskitetty, yksi tuottajayhteisö

Ehdotus: tuottajien ja kuntien yhteistoiminta

= Kunta kerää pakkausjätteet kiinteistöiltä, tuottajat maksavat

- Kunnat ja tuottajat sopivat erilliskeräyksen järjestämisestä ja tuottajien maksamista korvauksista laissa olevien säännösten (49a-c §) perusteella
- Tuottajien kustannusvastuu vähintään 80 % erilliskerätyn pakkausjätteen jätehuollosta (direktiivin vaatimus 2023->)
- Kuntien käytettävä korvaukset täysimääräisesti ja pakkausmateriaalikohtaisesti jätemaksujen alentamiseen
- Tuottajien takaportti: jos sopimusta ei synny, tuottajat järjestävät itse erilliskeräyksen
- Sopimusneuvottelut pitkällä (Kuntaliitto, KIVO, tuottajayhteisöt, RINKI)
- *Oikeusvarmuusilmoitus komissiolle: sisältääkö ehdotettu sääntelymalli valtiontukea kunnan jätehuoltoyhtiöille*

Pakkausten tuottajayhteisö

JL 62 §: Pakkausten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit.

- Nykyisin 5 materiaalikohtaista tuottajayhteisöä (+ palveluyhtiö RINKI)
- Jatkossa 1 (tai teoriassa useampia) ”supertuottajayhteisö” (+ RINKI)

  → tehostaa tuottajavastuun hoitamista ja helpottaa yhteistoimintaa kuntien kanssa
- **Siirtymäsäännös:** Jos pakkausten tuottajayhteisö ennen lain voimaantuloa tehnyt jätteen käsittelyä koskevan sopimuksen, jonka toteutuminen turvaa kierrätyksen kannalta merkittävän investoinnin syntymisen, sopimus velvoittaa sitä ”supertuottajayhteisöä” korkeintaan 7 vuotta, jolle tuottajayhteisön muutkin velvoitteet siirretään

Vastuu yhdyskuntajätteen kuljetuksista: vertailua muihin maihin

- Lähes kaikissa OECD:n jäsenmaissa kunta vastaa yhdyskuntajätteen/kotitalousjätteen kuljetuksen järjestämisestä joko omalla kalustolla tai kilpailuttamalla kuljetukset yrityksillä
- Vuonna 2013 vain Irlanti, Puola ja Suomi ilmoittivat kuljetusten toteutuvan kokonaan tai osittain siten, että yritykset kilpailevat rinnakkain tarjoten palveluja suoraan kiinteistöille
- Puola on sittemmin muuttanut lainsäädäntöä ja siirtänyt kuljetukset kunnalle. Perusteena jätehuollon tehottomuus ja lisääntynyt jätteen epäasiallinen käsittely ja hylkääminen.
- Irlannissa yritykset hoitavat kattavasti jätteen kuljetuksen ja muunkin jätehuollon, kunta hoitaa vain noin 5 %
- Suomen kaksoisjärjestelmä ainutlaatuinen: vain kuljetus voidaan lain edellytysten täyttyessä siirtää kiinteistön haltijan vastuulle

Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmä

- Kiinteän erilliskerättävän jätteen kuljetuksessa siirrytään kunnan järjestämään kuljetukseen.
  - Siirtymäajat sidottu erilliskeräysvelvoitteiden voimaantuloon: pakkausjätteen kuljetuksessa siirryttävä kunnan kilpailuttamaan 2 vuoden, biojätteen osalta aikaisintaan 2 vuoden ja viimeistään 3 vuoden päästä lain voimaantulosta
- Sekajätteen kuljetuksessa kaksoisjärjestelmä säilyy, samoin saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksessa.
- Kilpailutusvaatimusten täsmentäminen (JL 36 §) PK-yritysten huomioon ottamiseksi.
- Toimeenpanohanke: koulutusta ja tukea kunnille (hankintaosaamisen kehittäminen) ja yrityksille (kilpailutuksiin osallistuminen)

Ympäristövaikutukset

- Kierrätys lisääntyy (arvio 5-10 %), luonnonvarojen kulutus vähenee, samoin tuotannosta ja kulutuksesta aiheutuvat kasvihuonepäästöt.
- Epävarmuuksia
  - jätteiden lajittelun ja erilliskeräyksen tehokkuus?
  - toimivan kierrätysmarkkinan syntyminen?

  → Jatkossa tarvittaneen muuta ohjausta: valtakunnallinen jätesuunnitelma, kiertotalousohjelma, muovitiekartta, sekoitevelvoitteet, julkiset hankinnat, verotus, jne.

Vaikutukset kotitalouksiin

- Parantaa ja laajentaa jätteiden erilliskeräyspalveluja
  - yli 50 % kiinteistöistä pakkausjätteen erilliskeräyksen ja
  - noin 65 % kiinteistöistä biojätteen erilliskeräyksen piiriin
  - aluekeräyspalvelut paranevat, mm. tekstiilijätteen keräys alkaa viimeistään vuonna 2023
- Erilliskeräyksen laajentuminen edellyttää joillakin kiinteistöillä/taloyhtiöillä investointeja keräysinfraan/kompostoriin
  - kustannukset 200-1000 euroa
  - monin paikoin laskutetaan astiavuokrina jätemaksussa
- Jätemaksut: lisääntyvä erilliskeräys jätemaksuja nostava tekijä, mutta pakkausten tuottajien kustannusvastuu niitä laskeva tekijä

Vaikutukset yrityksiin

- Jätealan yritysten liiketoimintamahdollisuudet kasvavat
  - Lisääntyvän erilliskeräyksen johdosta jätteen keräyksen ja kierrätyksen vuotuinen markkina kasvaa vähintään 50 miljoonaan euroa
  - lisää työvoiman tarvetta noin 500 htv
- Hallinnollinen taakka kasvaa
  - Uudet kirjanpito-, seuranta- ja raportointivelvoitteet aiheuttavat paikoin merkittävää hallinnollista taakkaa varsinkin alkuvaiheessa; velvoitteet johtuvat joko suoraan tai välillisesti direktiiveistä;
  - luotettavan seuranta- ja tilastointijärjestelmän rakentaminen jätealalle lisää väistämättä kirjanpito- ja raportointivelvoitteita
  - kaikki hyötyvät kattavasta ja hyvin toimivasta tietojärjestelmästä

Hallitussihteeri Jussi Kauppila
Puh. 050-421 0819
jussi.kauppila@ym.fi

Ympäristöneuvos Riitta Levinen
Puh. 0295250162
riitta.levinen@ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi